„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку з уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте ових ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 137. У Новом Саду у недељу 3. септембра 1889. ГОДИНА XXIV.

НАША ДРЖАВНА УПРАВА.

(ж) Једно од најтежих државоправних питања, чије се решавање отпочело већ пре неколико година, то је питање преустројства државне управе. Као важно политичко питање у опште, има оно нарочита значаја по Угарску посебно, јер се њиме хоће да постигну две цели: централизовање државне власти с једне стране — а тиме посредно и коначно потискивање народности с политичког поља — и утврђивање партијског режима, односно државне власти у рукама владајуће странке. Ми сумњамо, да има у опште питања, које се у новије време у Угарској толико расправљало у парламенту, књижевности, новинарству, на јавним зборовима и т. д. као питање преустројства државне управе. Оно је изазвало живо кретање и с једне и с друге стране. Док је опозиција саборска, нарочито крајња левица, као присталица старе муниципалне управе, бранила начело самоуправе, тако рећи до ножа, дотле је владајућа странка гледала да престави народу усредсређивање државне власти у руке владине, као једино и најмоћније средство државног консолидовања, односно остварења мађарске државне мисли. Но као агитацијоно сресто није владина странка износила тај једини разлог, но се врло радо и врло често позивала на корупцију, која је овладала у појединим муниципијама, код изборних чиновника, доказујући, да тога при централизовању власти и код наименованих чиновника, не би било.

По себи се разуме, да су све то по све јалови и шупљи разлози, јер облик, форма управе, то је само калуп. Солидност управе зависи већим делом од материјала, који ће те у тај калуп сместити. Вредан и савестан чиновник вршиће своју дужност у оба случаја, било да га влада именује, било да га народ бира. И обратно: несавесан чиновник остаје и у једном и у другом случају несавесан.

Као доказ томе, да ни наименовани чиновници не морају увек бити светила поштења и савесности, служи и последња афера проневерења државних новаца у министарству трговине. Тај случај ће бити јак и необорив доказ у рукама свију пријатеља народне самоуправе и они ће се њиме без сумње у даној прилици достојно и послужити. Но не само то. Проневера, коју чини један управитељ министарских канцеларија у споразуму са својим претпостављенима чак до министра горе, и својим потчињенима чак до послужитеља доле, та проневера баца врло ружну светлост на нашу целокупну управу државну. Као што муња једним сеном својим осветли смртоносне провалије око нас, тако је и та проневера једним махом осветлила сав гад и ругобу наше државне управе. При тако хрђавом материјалу чиновничком не помаже ни избор, ни наименовање.

Но да разгледамо ствар из ближе.

Министар-председник предлаже по својој најбољој увиђавности круни кандидата за коју министарску столицу. По себи се разуме, да ће он ту бирати од најспособнијих у сваком погледу. Даље предлаже круни, и опет по својој најбољој увиђавности, кандидата на место државног секретара, за министарског саветника, за управитеља министарских канцеларија и т. д. И сви ти људи уживају поверење владе и што је још значајније и поверење круне саме. Тај министар зове се на пр. гроф Павле Сечењија, државни секретар Александар Матлековић, министарски саветник Козма, а управитељ министарских канцеларија Јован Кокан. Лепо. Сви ти људи уживају сада поверење не само владе, него и круне; јер им је она својим кандидовањем односно наименовањем то поверење поклонила. Ти људи наступају своје звање, раде годинама и о њима се не чује никад ништа ружнога. Само кад где год покраде какав „сиротињски отац“ своју децу сиротињу и побегне с новци у Америку, онда ће у парламенту Тиса или други који министар (можда баш и сам гроф Павле Сечењија) доћи да „информише“ сабор, како тога има свугде на свету, да ће тога бити до год је људи и људи и како је томе у Угарској нарочито крива и муниципална самоуправа, где министар води над чиновницима тек посредан надзор преко жупанијских скупштина, но да тога не би могло бити н. пр. у министарству, где је надзор непосредан, где министар зна сваког чиновника, што-но реч, у главу и т. д.

Но међу тим — не лези враже — догоди се ево овај чудан случај:

Управитељ министарских канцеларија, Јован Кокан, то вам је човек, који је, као и већина мађарских државних чиновника, регрутован из масе несвршених ђака. Слушао је две године права, те пошто свеучилиште није само за то створено, да Кокан слуша професоре, него и професори њега, односно да полаже испите, то он напусти свеучилиште и оде у чиновнике. За већину мађарских чиновника не иште се никакво оспособљење, а за напредовање у чиновничкој хијерархији иште се: мало труда, још више добро порекло, а највише протекције. Кокан је ово последње својство т. ј. протекције имао у највећој мери. Па тако је брзо и напредовао. Саразмерно доста млад, постао је већ управитељем министарских канцеларија. Па као такав, хтео је према своме положају и да живи. Но плата је доста мала. Шта да се ради? У то дође један виши чиновник и заиска од Кокана из државних новаца 10.000 фор. за г. министра, само за који дан, док не прођу избори. За тим дође са истом молбом и државни секретар, па г. саветник итд. И Кокану, кукавцу, пуче међу очима... Па што не би и он... онако на кратко време? И он богме захвати из државне касе, па је и после вадио, кад год му је требало. За тим су дошли и нижи чиновници — и Кокан је давао. То је тако трајало, док није изашло дело на видело. И сада је скандал готов. —

Са преустројством државне управе саме, па било то по начелу централизације, било по начелу народне самоуправе — није поможено. Узрок оваким компромитујућим појавама лежи много дубље, но што на први мах можда изгледа. Трулеж и поквареност мађарског друштва — ето то је извор из кога истиче сав тај гад, и док год је тај извор отрован, биће и остаће отровано све, што из њега црпи снагу за свој живот и опстанак.

И док год је то тако, док год мађарска влада не почисти ђубре у својој рођеној кући — дотле нека нас поштеди својим прекорима: да не управљамо савесно нашим народним фондовима.

„Чувајмо се и своје сенке!“

Читаву гомилу истрага претурила је „Матица Српска“ преко главе. Па шта је било? Било је све у реду, и оне тајанствене претње распрскаше се, не испунише се.

Нема никакве сумње, да нам је добро мало и причувати се. На благонаклоност и „привреће“ нећемо моћи рачунати, с тим се и ми слажемо.

Али се никад нисмо слагали с оним претераним страховањем. Код неких људи ишла је зебња тако далеко, да су стрепили и од оног, што је дозвољено. У својој претераној зебњи постадоше већ смешни, као онај који у сред лета облачи зимњи капут, па још подиже огрлицу. И код најневинијих, дозвољених ствари, вазда су метали прст на чело, шапућући, како опстанак „Матице“ може да дође у питање, а довикиваху: „Чувајте се и своје сенке!“

Још нам је и данас живо у памети лањска матичина скупштина, кад оно дође ред на избор председника. У конференцији скупштинској баш је др. Илија Вучетић показивао необично страховање. По његовом морали смо бити при избору личности врло, врло обазриви, а они, који доказиваху, да нам устав дозвољава да бирамо кога хоћемо, доста су зло прошли. Њима се доказивало, да не воде довољно рачуна о приликама, које постоје и да им је инат, шта ли, пречи од „Матице.“

А данас? Данас нестаде одједаред сваког страховања, данас се н. пр. др. Вучетић ни мало не плаши и своје сенке, сигурно зато, што се његовог џепа тиче. Или се зар може друкчије разумети та напрасна кураж матичиног фишкала, кад не види ама баш ничег некоректног у томе, што њему управни одбор „Матичин“ чини поклон од 250 дуката, а нема права на то, а чини му поклон из новца, који није намењен на поклоне, него на племенитију циљ.

Ми не велимо да је ова ствар тако страшна, да она може да доведе у питање опстанак „Матице“. Највише се може десити то, да овогодишњи рачуни, ако их идућа скупштина не поправи, не добију потврду министарства. А такви случајеви дешавају се сваки час друштвима и муниципијама, над којима води надзор државна власт.

Но ма да нам због тога не могу ништа друго осим неодобрити споменуту своту, јер све што се радило у том, радило се јавно и послаће се на одобрење; ипак би ми волели, да се баш овом приликом мало више узимала у обзир зебња неких те неких.

Ми имамо пуно права тражити, да нам рад у сваком погледу буде беспрекоран. Хоћемо да нам се нигде, ни код једне ставке, на највишем месту не може казати: „Ово вам не ваља, то није по праву.“

Не због неких „црних облака“, не због тог, што треба да се чувамо и своје сенке, него као пријатељи „Матице“ као чланови тог друштва који поштујемо устав друштвени и циљи појединих фундација којима „Матица Српска“ рукује, морамо сви скупа бити за тим, да се никад, никојом приликом и ни за чију љубав не огрешимо о правду и правила друштвена.

Не треба нама државна власт да враћа непотврђене рачуне; не треба она а нам даје лексије, већ ми сами треба сваком приликом да докажемо, да имамо толико свести, да знамо правила друштвена и да умемо и сами да водимо надзор над нашим стварима.

У колико смо то у стању, показаће догодишња „Матичина“ скупштина, кад јој изнесу на одобрење рачуне из године 1889. у којима ће бити и она ставка од 250 дуката.

Међутим од данас ћемо бити још боље на чисто с тим, шта значе из извесних уста оне речи, да се чувамо и своје сенке. Биће мо на чисто, да неки људи употребљују те речи да нас заплаше, кад им не

ЛИСТАК.

НАША ЖЕНСКА ДЕЦА И НАШЕ ШКОЛЕ.

Код нашег народа — да не речем свуда — али већином постоји тај штетни и назадни обичај, да родитељи женску децу у школу не радо шаљу, а често никако, или бар толико не, колико мушку. О том ће се сваки уверити, кад прочита школске извештаје при крају године. У тим извештајима увек ће се наћи, да су женска деца у знатном броју у школи заступљена, и да је тај број све мањи, што је виши разред. Овом приликом узимам у обзир само наше основне школе, а да и не говорим о вишим девојачким школама, од којих само три имамо, па и те годишње добаве свака за себе једва по 100 посетилаца. Узрок све жалосне појаве је ако не искључиви, али заиста један од најглавнијих, што се мисли, да је доста за женску децу, кад науче прести, шити, ткати и друге кућевне потребе обављати или као што обично кажу „да постане добром газдарицом“, а свако друго васпитање и образовање ума његовог сматра се за излишно. Доста се има приписати и томе, што је наш народ раздруживањем задруга јако осиромашио и изгубио много од радне снаге, те док је у задруги било довољно чланова, који ће и пољске послове обављати, а и код куће остати, сад је у том велика неприлика, особито ако још и мале деце има у кући. Па пошто су женска деца много послушнија и за чување куће и деце већ и по природи својој много удеснија од мушке деце, то обично родитељи женску децу за обављање ових радова задржавају од школе. Но да ли је тај поступак родитеља оправдан и да ли је горње мишљење основано и корисно, о том мислим неку да речем, и то за то баш сад, што сад ево почиње већ овогодишња школска предавања и уписивања, како би на ову жалосну прилику у нашем народу и школске власти а и родитеље више упозорили.

У данашњем просветном добу опажа се велика утакмица и борба за опстанак између појединих народа и заиста ће само онај народ у овој борби свој опстанак и будућност осигурати, који је образованији и умно развијенији. Ум човечији није толико дар природе, колико је производ просвете. Само просветом може се разум усавршавати, а ако не будемо настојавали, да га усавршавамо и унапређујемо просветом и васпитом, по самој природи својој мораће назадовати и отупљивати. Ово отупљивање неће само код оног нараштаја који је у васпитању и образовању напуштен, као велико зло показати се, него ће се и у будућности грозно осветити над онима, који не узимају у обзир непромењиви природни закон да будуће поколење наслеђује од својих родитеља не само телесна својства него и душевна. За то се и настоји у данашње доба, да се настава и васпит за сваког члана човечијег друштва што више доступачним, управо обавезним учини. Не стоји дакле то мишљење, да је за женску децу довољно, ако умеју најнужније кућевне послове обавити, а даље умно развијање да је излишно.

Женскиње је свака пре свега мати, која нам децу рађа, а познато је да рађањем добијамо у наслеђе од своје матере и својства душевна, па тако и разум. За то је нужно, да настојавамо, да од својих матера наследимо што лепша душевна својства што развијенији разум. А разум не пада с неба као „мана“, него се мора брижљивим и марљивим образовањем у школи неговати и развијати. Но не само што нам наслеђе необразованих матера грози, него треба у обзир узети, да су и деца у првом свом до школском образовању на матер своју тако рекући искључиво упућена, јер отац је „као гост у кући“, он се мора више спољним приликама бавити, а мати је увек уз децу. Па ако је мати необразована и тупа, како штетан уплив има то на децу, и чему би се добром од ње научити могли? То је многи од нас особито учитељ могао искусити.

Довољно примера имамо у историји света, да су они народи, који су своје женске мање или више из образовања искључивали умно опадали, па и сасвим пропали. Као најбољи пример, да наведем само арапски народ, који је, кад је ступио на јавност у историји света показао напредне дарове ума у сваком погледу и у науци строго узевши, и у књижевности и у песништву. А како је тај даровити народ јадно свршио. Нећу да кажем, да је искључиви узрок његовом умном и моралном паду женско запостављање у образовању, али је заиста један од најглавнијих узрока било. Напротив они народи, који су своје женске образовали и управо док су то чинили, донде су и умно и морално напредовали. Као пример можемо за то узети старе Грке и Римљане.

На послетку умно развијена и образована жена, увек ће боља газдарица бити, све домаће послове умеће и боље и лепше удесити него необразована, неваспитана. Па и у друштвеном животу што будемо више образовани жена имали тим ћемо мање наилазити на таковзване „дивље бракове“ а тим ће се уједно и морал народа подићи. За то треба сваки свеснији члан нашег народа а у првом реду свештеници и учитељи, да сваком приликом обавештавају народ и неуморно на том да раде, да родитељи и женску своју децу савесније и редовније у школу шаљу, те да не би некад доцне било.

А.

иде у рачун да вршимо које своје право, јер они не само да се не чувају своје сенке, него кад им је лична корист у питању, не чувају се ни од незаконитости, већ су готови да приме поклоне од туђег новца, и од онога, ко нема права располагати са тим новцем.

Не чувајмо се дакле и своје сенке, јер нам сенка не може ништа, него се чувајмо неправде, јер крај ње можемо понајпре закукати. **Ј. Т.**

Јади у будимској дијецези.

Врло ми тешко пада, што сам принуђен да у овој ствари баш ја свој слабуњави глас подигнем. Са многима бригама и другим незгодама окружен и оптерећен човек, не радо се показујем на видику, ал' кад је баш тако, да су барањских некадашњих тића, пера захрђала и сви се у равнодушност претопили, не могу а да на јавност не изађем и да само неки јад не обелоданим; пошто се и ја (ма и удаљен) за лист те горе сматрам.

Не давно је цењена „Застава" у 125. броју свом, белешку из „Србобрана" (листа) пребележила, у којој се чуди, како се неки српски свештеници тамо с мађ. језиком служе и званичне документе у место нашег, или црквеног, на мађ. језику издају. Заистину да је ово за чуђење, ал у тој заборављеној дијецези; осим овог, дешавају се и други покори и чудеса, свакако је чудновато, што и оно мало српске нам браће више светли образ, српских деда сачувати!

Свештенство и учитељство треба да предњачи. Ови стражари и стубови народње среће, где су безсавесни, остављени сопственој ћуди, зло је превелико, а у Барањи је бар у опште тај несрећан случај, да се слободно изустити може: „Belum omnia contra omnes." Јест, јест тако је, да се тамо за цело не зна, ни ко пије ни ко плаћа! Надзора ама никаквог. Ко намешта учитеље? Прота. Шта ће ови чинити, то је девета брига. Па ко су учитељи? (изузевши 3—4 оспособљене снаге.) Сви су не квалификовани људи. Слабо се тамо бриге води, како да се том злу и очигледној пропасти, на пут стане и мудро доскочи. Ако се где где и поведе реч, на који начин, да се и том срп. живљу, потомцима славних херцеговачких јунака помогне, човека добро још исмеју. А власт зачмавала и друге бриге нема, осим да своје рођаке одливује, па ма ови и немали квалификацију за то (што и јесте тај случај).

Свештенство већим делом чини што хоће, служи кад му се свиди и прохте. Парохију своју оставља на више времена без заменика, црквене двери често затворене су, народ место у цркву да иде, по сокачки рогљеви тражи утехе. Службе божје духовни оци и на празничне дане за љубав славама и вашарима пропуштају. Ето то су несретни појави, што избише на површину и због којих Срби Барањци отуђују се од своје светиње, од свога штита, који га је вековима од разних навала штитио.

Све те несреће, позвани баш проузроковаше и омлитавише свет у мушком раду сваке врсте. Са свим смело велим, да сва кривица, ли вишу црквено-школску власт терети, јер увек „с главе риба смрди." Особито свештеницима је тамо све и сва дозвољено. Само у Барањи, српском учитељу или певцу, дозвољено је (од свештеника а валда са знањем владике) да децу, старешине и старешице сами могу сахрањивати. Има ли оваког покора још где у Српству? Знам да нема, али у будимској дијецези има.

Чудеса и покори, што се тамо од дужег времена збивају, описати није лака ствар, а кад би се човек и тог замашнијег посла латио, многи би штовани читалац тада о истини посумњати морао.

Па како да се том злу препрека учини. Мучно је и одговорити. Тој несрећи и описној варави, која ће тамошње Српство сатарети — ако се у помоћ још за времена не притекне — могло би се с тим помоћи: кад би се добре српске народне школе основале, па и у најмању општинцу редовна учитељска снага наместила, којој би осим школ. рада, још више у задатак спадало, да у народу приповеда живу науку и циљ српске народне школе.

У свој Барањи нема ни три општине где једва и 1000 српских душа има. Остале су општинице, све са 2—3—4 и 5 стотина српских душа заступљене. Поврај оваковог малог броја по већој части је сиротиња, која није у стању нити би могли своје учитеље наплатити, као што је то случај овде у Бачкој и Банату, али за то ипак, кад би свака општина одредила 300 фор., стан с баштом и огрев, могло би се до редовни и честити учитељских снага доћи. Ово би се спровести у толико више могло, јер и ови данашњи квази учитељи ако не више, али толико уживају.

Драга моја браћо Барањци! Сбаците тај замагљени вео са јуначког вам лица! Погледајте са огледалима душа ваших на ставу, ставу која води пут к светлости, пут напретку, бољитку и срећи вашој! Не уздајте се и надаље у лажне вам вође, вође који за себе живе и завиквају само у одсудним часовима; јер сте се уверили о млитавости или неспособности истих; него енергично прегните и ослоните се у снагу сопствених плећа ваших! Ви бар знајте, кад они не знадоше помоћ изнаћи. Сложно и громко подигните свој глас и жељу, и потражите у меродавним круговима, да се и вами једаред помогне, кад се је могуће помоћи!

На крају овог велим: Драга браћо моја! Примите ове скромне ми примедбе и савете, за залогу искреног братинског ми поштовања и жарке љубави према вами!!! **Родољуб.**

Народно здравље и летина у Црној Гори.

Са Даниловграда шаљу „Гл. Црногорца" овај жалостан извештај:

„Истина, да овђе сваке године имамо грознице, па то било у вишој или мањој мери: — а разуме се да највише влада у летњем и јесењем добу. — Прошле године говорили смо да никад нисмо запамтили, да је толико народа попадало од грознице, и да је грозница тако опасна кад била; али је ове године има још више и много је опаснија; те се од ње више и умире но прошле године.

Колико је опасна, прешли смо у сумњу те говоримо да то и није грозница, но некаква друга редња и болест.

Зашто нас ових година много више притискује но првих од како памтимо, томе не можемо правога узрока знати; те онда нагађамо и изводимо разна гатања, која ниже редом и наводим.

Прво је гатање наше: Пошто нам бог, хвалимо га, ових година неда ни хлебу родити, то нас уз то кажњава и овом болешћу уз глад за некакав грех. Друго је што мислимо, да претерана суша и сунце доноси ову болест, и да улева некакав отров и у ово мало што роди хлеба и воћа. Треће је што мислимо да је неродна година овој болести узрок, једно што се народ нема одакле лепо хранити ни издржати, а друго још што мора од своје куће одлазити, воде прелазити и под ведрим небом на земљи ноћивати, идући и тражећи рада, да себи храну заради.

Али по свој прилици, да од овог нашег мишљења не ваноси по једно само ову грозницу много умножену, но по неколико и свако од њих а заиста претерана врућина од свега највише, почем видимо да пати од грознице и онај, који има и уме да се најлепше издржава.

А много се народ трује и од зеленог (невреог) воћа и поврћа, које сирома једе једно од нужде, а друго и што незна, да се тим трује. Па нека што се то чини по селима, но с равног пролећа отиде на пазар још иневрелe цање, крушке, трешње и друге. Кад би се на пазару забранило онда би народ боље осећао, да је тако воће болесно, па би се колико толико боље и чувао.

О великом множењу грознице, јавно је одавде влади г. војвода поп Ристо Бошковић. Пошто је господар био у Русији, онда је Његово Височанство књагиња најмилостивије наредила, да се свим могућим средствима чини помоћ слабима. И пошто сви болесници не могу ићи лекару у Подгорицу, нити овај има времена на расположењу да иде по селима, онда је изаслат г. Митар Радуловић, студент медицинске школе које по наредби а према својој увиђавности и упутствима лекарским и раздаје по селима лекарије (највише хинину), које и помаже народу врло добро, за које народ као и увек много благодари и бога моли за здравље Његог Височанства и њихова цијела дома.

Што се тиче рада летине, баш ми је много тешко и мучно о томе и прозборити. Мило би ми било добро рећи, али ми недаду многе голе ниве и правни кошеви.

Истина да вам је у свој нахији род, као што је с десне стране Зете при Гарчу у Косовом Лугу, било би добро. Па и овде где нам је најбољи род уметина, немамо вина, (грожђа), вупуса, пасуља, кромпира и другог; у чему губимо велики део хране. С леве стране Зете, особито у присојним странама, нема рода управо нимало.

Узевши у опште за сву нахију и сваки род, који у њој раћа; тек једва ако нам је родило трећи део од обичног рода. Али смо ми ипак добро, према како чујемо да је у неким нахијама, да местимице баш ништа нема. Због тога и кажемо: „Промислите о нама и помозите нам, боже и господару!" — Услед све невоље покушала је Црна Гора да учини зајам од 2 милиона ф. Но банкари у Бечу одбише је, те се сад обратила на банкаре у Лондону.

Скупштина учитеља срп. вероисповедних школа митрополије карловачке.

(Наставак.)

Д. Квежевић: Г. Мата Косовац је лепо изложио своје мишљење о целом предлогу а главна му је циљ, да се постарати даље за забавишта и хумане заводе; но ја сам против тога; јер док здрава деца немају довољно школа, дотле се треба свега оканути и не можемо даље ићи. Нема сумње, да је велика потреба, да се забавишта и хумани заводи заводе, али ја мислим, да смо прво дужни здраву децу на пут извести. Треба дакле свуда, где год нема довољан број школа, треба их дизати; јер не учинимо ли ми то, то ће се наћи ко ће учинити и наше ће се школе претопити.

Председник вели, да Кнежевићев говор не спада на генералну дебату; ми немамо да се разговарамо о томе, него о предлогу петнајсторице и о нацрту одбора новосадског а питање, да ли треба заводити забавишта и хумане заводе то ће се расправљати, кад се буде водила специјална дебата, сад се мора говорити, да ли се у опће слажемо са предлозима.

Ј. Благојевић: Пре свега морам брату Мати казати као перовођа привременог школског одбора, који је имао на уму жељу, да се оснује учитељска задруга, тај одбор је добио мандат, да се постара за израду разних предлога, које треба поднети другој скупштини ради претресања и односно ради потврде.

Овај одбор је силом прилика прекинуо свој рад, дакле разрешио се, али је ипак био у договору са учитељским збором у Н. Саду и са другим учитељским зборовима са стране, којима су били поверени предлози, те је ургирао, да се исти што пре израде и у склад доведу, дакле исти одбор је вршио и даље своју дужност и известио је све и умолио, да сваки свој посао што пре сврши, те се чудим, да Мата ништа не зна о томе; а овамо је и позив био послан и распис штампан по свима српским листовима, званично је не само сваки збор добио него и поједине личности, тамо је стојало и то шта треба ко да ради; те по томе одбор је своје учинио и отпада од њега сва кривица, а неће бити ни да је брат Мата крив; јер је он тада био у Липику, те му можда није званичан акт уручен, али се ипак чудим, да му није од толико српских листова ни један до руку дошао. Са одбора ја сваку одговорност скидам и те неколике речи сам изговорио, да сперем приговор са одбора и прелазим на предлог.

Ја сам још јуче у претконференцији изложио своје мисли, но како јуче нису била сва браћа, то ћу морати исто и сада учинити. Пажљиво сам прочитао предлог одбора петнајсторице и предлог новосадског учитељског збора, а уједно сам сравњивао и старе уредбе, па сам са својега гледишта дошао до уверења, да су оба предлога и одбора петнајсторице и новосадски базирани на староме и нема сумње, да и они садрже у себи напредне идеје, но моје је ипак мишљење, да су старе уредбе куд камо боље и кад би се све извршило, како старе уредбе прописују, да би и нама и школи много боље било; с тога бих ја, да се стара уредба у обзир узме; јер је и онако она оригинал а ове две су копије и то баш не најсрећније. Даље ја држим, да ће се модификација старе уредбе много пре потврдити, него када се што ново ствара, шта више може се десити, да се запне у новоме за такву ствар, која се већ налази у старој уредби, те би свакако боље било, да се каже, да су старе уредбе само модификоване; но ту је било разна мишљења, те сам и ја пристао, да се изабере одбор од 15 лица, којем ће бити задаћа, да сравњује оба предлога и старе уредбе; тај одбор је био јуче изабран и вршио је своју дужност, што је боље знао и умео не жалећи труда.

Тај рад наш прочитаће перовођа наш Љ. Лотић па ће се видети, шта смо урадили. Нама је главно било, да све прецизно означимо, да се не би поједини параграфи могли тумачити двојако. Упозорујем и вас на ту околност па да тако израђен предлог као нов и бољи можемо поднети на потврду Ш. Савету.

Ми смо се на све околности обазрели, тачку по тачку претресали, с тога предлажем, да се овај посао, који је наш одбор петнајсторице израдио узме као основа специјалне дебате и да се за после подне заиграве скупштина за 4 часа, да би овај одбор даље и више могао урадити; јер ма да смо неćас седели до 2 часа ипак не могосмо све свршити.

Мата Косовац: Да сам био о томе пре обавештен, то не би ни ставио оне предлоге, с тога ја сада повлачим два предлога а предлог о забавиштима и хуманим заводима задржавам.

Андр. Поповић подупире М. Косовца у погледу забавишта и хуманих завода.

Председник: Чули сте од г. Благојевића, шта је наш одбор петнајсторице урадио, то предлажем, да и ми узмемо тачку по тачку у претрес.

М. Косовац: Ја бих рад био, да се прво реши мој предлог о забавишту и хуманим заводима.

Председник ставља на гласање и би усвојено, да се умоли Ш. Савет да сазове још једну учит. скупштину, па да се на њој расправља питање о забавиштима у хуманим заводима.

Н. Брашован: Ја се не слажем с тим; јер је то врло мало за једну скупштину; него би било згодније прво да се о томе поведе реч у новинама па да би што приправнији дошли а предлажем, да се у опће сазове скупштина.

Председник: То је већ решено, само је сад питање кад да се одржи скупштина и где?

Благојевић: То би било врло тешко сад се споразумети, него бих ја да се та ствар остави in suspenso, а ми да даље радимо, да не губимо времена у ситницама, а то можемо и после скупштине решити.

Прима се.

Председник: Првих пет параграфа ми смо изменили и сад ће те чути одмах како.

Ј. Благојевић: Ми смо у одбору до душе претресали тачку по тачку, но онда не може човеку одмах све да падне на ум, тако н. пр. мени је сад нешто пало на ум, што ми онда није било ни на крај памети, а то је, ја бих предложио, да се по начину свију других штатута и овде говори о циљи, језику и јавности школа те бих предложио, нова три прва параграфа, тако, да 1. §. гласи: Задатак је народној школи, да у деци свестрано и складно развија све душевне и телесне силе, да их подучава основним за грађански живот најнужнијим знањима, те да их спреми за религиозно-моралне људе и важане грађане.

Прима се.

2. §. Наставни је језик у свима српским народним школама српски а писменица ћирилица.

Прима се.

3. §. Све српске народне вероисповедне школе уживају право јавности.

Прима се.

Ј. Настић: Ја се потпуно слажем, да уђу сва та три §., али се ипак чудим, да г. Благојевић није у одбору то поднео, те ми изгледа као да је Благојевић непријатељ, противник самом одбору у којем је и сам био.

Ј. Благојевић: Ја би још у одбору био то поднео, али пошто је кратко време, а не можемо га губити; с тога нисам тамо поднео него овде, па да се ако је добро одмах усвоји.

Прима се.

Чита се 1 §. и прима се у целости.

2. §. прима се са допуном нашег одбора петнаесторице, као трећа алинеја, да дође: „За све друге случајеве издаће СНЦШС. посебну наредбу,

3. §. изостаје са свим, пошто је 25. §. у 3. алинеји одбора петнаесторице постарано и за најсиромашније опћине наше.

4. §. брише се.

5. §. Наш одбор петнаесторице предлаже, да се прими цео §. са овим почетком: За све у 2. §. наведене школе и т. д.

Увалић: Тај почетак примам и ја, али нисам ни пошто за то, да се мора баш из места узети способно женско лице за предавање женског ручног рада, треба, да су опћини одрешене руке па нека бира одакле хоће; с тога предлажем, да се изостави: из места.

Благојевић: То је с тога наведено, да би и она деца могла примати ту наставу, која се налазе по мањим местима. Ту би и награда била мања, а нико не би хтео са стране доћи за малу плату, дакле ту је постарано и за мања места, где су можда и куће раштркане, с тога ја предлажем, да то остане као што је.

Увалић: Кад је то тако због јефтиноће, то би онда и веће опћине тако радиле, само да мање плате бирају и неспособно лице из места за тај рад; ја нисам за то, да остане, него нека се брише а за то опћина може опет бирати и из места, ту јој нико не ће стати на пут, само се не сме тако узаконити.

С. Ајваз: Благојевић је рекао, да је жеља одборова била, да се параграфи што боље прецизирају, с тога предлажем, да се и овде прецизира, треба тако удесити параграфе, да један другом не сметају, да не говори један против другог; јер ће онда бити невоље, један тумачи овако а други онако.

Председник: Доста је то прецизирано, молим да се гласа, да ли се прима Увалићев предлог?

Прима се.

§. 6.

М. Косовац: Корифеји страних народа не могу никако, да се сложе у томе, да ли треба одељивати женску децу од мушке. Ја са својега гледишта слажем се с редакцијом, да се у основној школи мушка и женска деца заједно уче; јер ако их будемо одељивали, тиме им само пружамо прилику, да се у млађавим душицама породи неке чудне мисли и држим, да ће се то одељивање светити нама. Ето у учитељском заводу су заједно, па кад тамо могу бити у толико пре могу у основној школи, где деца не треба ни да опажају разлику између два пола.

За једнога учитеља много је 80 деце; с тога предлажем 60, већ и то је велик број, но опет је куд камо лакше радити са 60 него са 80 деце. У погледу избора ја бих оставио опћини одрешене руке па нека бира по вољи учитеље и учитељице; јер се за ових 15 година опазило, да је највише размирица због тога било.

Ј. Настић: Ми морамо, да се обзиремо и на материјално стање нашега народа, које није баш тако сјајно како изгледа. Ето ја сам у једној од најбогатијех опћина па осећа и она и још како осећа издржавање школа; јер није тако снажна како се мисли, с тога нека остане 80.

Противан сам и слободи избора; јер би се онда могло десити, да наше колегинице не буду нигде изабране, дакле тиме би само неправду њима нанели, те и ту предлажем, да остане по редакцији.

Андр. Поповић: Ја се потпуно слажем с Косовцем особито што се тиче тога, да мушка деца иду заједно са женском; јер то је баш добро и треба настојавати и иначе, да мушки долазе што чешће у додир са женскима. (Смех.)

Председник брани редакцију и препоручује ју.

П. **Вукан**: Слажем се с Косовцем у погледу броја деце. Ја сам за поделу разреда, да не добије један учитељ по више разреда.

Ј. **Благојевић**: Ја се потпуно слажем са бројем, који је одредио одбор петнаесторице, али сам и ја за поделу; јер би било и сувише дати једном учитељу 80 деце и 6 разреда, него нека буде четир или три. Ни пошто не треба допустити, да општина бира по вољи; јер по тој логици би општина имала права и отпуштати, кад има права да бира.

Ј. **Михајловић**: Начелно питање о одељивању деце није прецизирано, и ваљало би прецизирати и јасно одредити те нека се каже и реч: **заједно**.

Председник: Општина може и оделити ако хоће и на што јој то ускратити, нека она уради, како она за најбоље нађе.

Усвојено буде овако: Један учитељ обучава највише 80 деце. Пређе ли број 80, дужна је општина узети учитељицу. Пређе ли број школске деце 160 дужна је узети и другога учитеља и по том размеру умножавати и даље број учитеља и учитељица у толико исто оделитих соба.

Учитељи уче старије а учитељице млађе разреде.

У пофторној школи уче се мушка и женска деца одељено.

7. §. Код овог параграфа се највише дебатовало а и природно је, тиче се плате.

Ј. **Ћосић**: Ја се не слажем с онима, који мисле, да треба, да је плата по варошима већа но по селима, једнак је рад, дакле треба, да је једнака и плата.

М. **Долга**: Ово је важан параграф, тај параграф треба добро проучити; јер је животно питање. У свакој класи скоро има с времена на време разлике има тако званог авансовања само код учитеља нема; коју плату прима као младић ту исту прима у својим старим данима; но то није ни мало право; јер кад би се и овде увело авансовање у плати, то би ти људи с већом вољом и пожртвовањем обављали свој посао; јер виде, да им се рад наплаћује; с тога би требало увести квинквенале; за тим је у платама велика разлика има неки имају земље а неки немају, а ја бих хтео, да се те земље одузму па да се претворе у новац, те да све то иде у плату. У осталом моје би мишљење било то, да се тај параграф врати нашем одбору петнаесторице, да га боље проуче и да нам га после подне донесу; јер ми се овако нећемо моћи сложити.

М. **Ћосић**: Ја бих, да се плате наше деле на класе као код свештеника.

М. **Пејић**: Ја се не слажем ни с једним а ни с редакцијом те предлажем, да се установи, да по селима буде већа плата но по варошима. Мисмо тиме, што је варошким учитељима већа плата, учинили то, да се све боље снаге ишту за варош а лоше за село а ја бих баш обратно, да по селима буду боље снаге; јер ту треба још више народ поучавати.

Г. **Грбић**: Ја се слажем с предговорником; јер по варошима може учитељ наћи и кондиције а по селима не може. (Чује се гунгула).

М. **Косовац**: Мисмо отишли са достојанствености. Са својега гледишта слажем се са предговорницима и ја предлажем, да је свуда једнака плата и то 500 ф. а која општина хоће више да даде нетреба јој стати на пут (смех.) По варошима могу се учит. лакше даље образовати; јер имају читаонице и библиотеке а по селима мора учитељ сам да набави.

Још њих неколико сеоских учитеља говорили су за Пејићев предлог и наводе из својега живота случајеве, како је и по селима тежак живот.

М. **Мартиновић**: По редакцији нашег одбора петнаесторице плата је учитељима односно учитељицама 500, 600 и 700 фор. а то по броју душа, не обзирући се на то да ли учитељи неки имају земље или не; но то није правично. Ја знам а и ви сви знате, да има места нарочито у Бачкој, где се главна плата учитељева састоји из земље; јер док му је плата у новцу 100, 200 или 300 фор. дотле он има 16 до 20 ланаца земље. (Вичу они, који имају земље: Земља се не рачуна у плату.) Дакле, плата им је, као што рекох 300 фор. без земље а по редакцији би требало да буде 500, 600 или 700 фор., то би општине имале, да попуне, а то оне не би могле учинити; јер за то су баш и дали земљу, да би мање давали у новцу. (Вичу: Нису за то дали земљу!) А у осталом кад би се плата њима тако повисила, то би било читаво отимање за та места; јер би у тим местима била највећа плата.

Не могу довољно, да се начудим оној господи, која желе, да се свуда изједначе плате а што више неки иду још даље, те ишту, да је по селима већа плата, но по варошима. То је апсурдум! Варошки живот је скопчан са много више трошкова. По варошима има толико непредвиђених трошкова, да кад би их човек срачунао, то би изишла велика сума. У селу је лакше живети и са мањом платом а за доказ томе нека служи то: да ја нисам чуо, да се који варошки учитељ обогатио, да је стекао, а знам толике сеоске учитеље, који се обогатише и школу о клин обесеше; с тога сам ја за редакцију, али, да се само тамо поправи плата учитељу, где учитељ нема земље или има врло мало.

Даље прелазим на ону тачку, где се говори о учитељу и учитељици као о мужу и жени. Мени је жао, што се учитељицама чини тиме велика неправда; јер и ако се она уда за то ипак она има у школи, да обавља исти рад, није том удајом скинут с ње школски терет, него јој остаје на врату као и пре, те не би требало укинути јој стана; јер укинемо л' јој стан, то можемо дочекати, да једног лепог дана а наша учитељица — учитељка осванула на улици. Не знамо ми какве се непри лике или незгоде могу догодити у породици, може и између њих бити временом неспоразума, може доћи до растављања, та и они су људи, па зар да учитељицу — учитељку пустимо, да на улици спава, не, то не треба да чинимо; јер или ћемо ју дотерати, у случају неспоразума између ње и мужа, да на улици спава, или да трпи од мужа неправде неимајући куда да се окрене; јер јој ми одузимамо оно, што јој правда даје; с тога предлажем, да се та тачка сасвим избрише јер је неумесна.

Ј. **Петровић** је за Косовчев предлог.

Вл. **Стефановић**: Истина је, да и они учитељи по селима имају трошкова, али они имају и иначе много што шта што по варошима нема. Ето н. пр. по селима учитељи могу држати краву, коње, свиње, живине и друго а то по варошима не иде. Учитељи по варошима морају све за готово да купују. Тако исто стоји и са варивом и зељем; те сам против једнакости плате а још већма противан да је плата по селима већа, но по варошима, слажем се са редакцијом а у погледу стана при удаји учитељице слажем се с Мартиновићем.

Д. **Кнежевић** не допушта, да се одузме земља, а за редакцију је.

Св. **Брашован** је за редакцију.

Љ. **Марков** слаже се с Косовцем у погледу плате а с Мартиновићем за стан.

П. **Вукан**: С погледом на праведност ја сам за то, да се и земља урачуна у плату (Вичу они, који имају земље: Не треба, не треба!) а нека се рачуна по броју душа.

Љ. **Лотић**: Сваки би од нас знао рећати по неколико учитељских станова, који су влажни, мрачни и нездрави, те сиромах учитељ после силних умних напора, што га има у школи са децом, врло јадна одмора може да нађе од сна по таким становима; с тога предлажем, да у оној алинеји, где се говори о стану учитељевом, уђе овај уметак: Стан учитељски мора бити сув, здрав и видан.

Председник ставља на гласање предлоге и усвојила се редакција по нашем одбору од 15 лица.

Дакле овако:

Плата је учитељска најмање 500, 600 и 700 ф. за тим остаје она друга алинеја цела.

У 3. алинеји иза речи: уживаће је и на даље улази ред: не урачунавајући је у минимум плате.

У 4. алинеји: Учитељски је стан три собе и т. д. а на крају иза речи: шупа долази: подрум и бунар.

5. алинеја гласи: Учитељица кад се уда губи стан огрев.

У 7. алинеји изостају речи: за две собе и кујну.

Председник: Пошто је већ време, за пре подне истекло, то заказујем скупштину за 4 часа после подне. Како многи нису били јуче, који су данас учествовали и у генералној дебати, то предлажем, да се изабере још неколико за наш одбор, да иде лакше после на скупштини.

Бирани су: М. Косовац, М. Пејић, Ст. Жекић, Первић и Ст. Коњовић.

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

Панчево, августа 1889. У суботу 26. августа (7. септ.) приредило је наше певачко друштво „Венац“ прво „Село“ са игранком и то за потпомажуће чланове. Ово је требала да буде летња забава; ал како је лето већ на измаку, а јесен тако рећи на прагу, а како су и ноћи сад већ млого хладније, то се друштво нашло у врло неповољном времену гледе самог приређивања. За башту није било згодно; за салу готово још незгодније. Управни одбор певачког друштва увидео је то, ал није имао куд. Забава се морала приредити већ и зато, само да се не би од стране потпомажућих чланова друштву замерило; „како не испуњава своју дужност.“ Друштво је обвезано према потпомажућим члановима да приреди три забаве, па које имају потпомажући чланови бесплатан улазак. Одбор је имао с тиме да рачуна. Јер да није сад приређена забава, скупило би се после све, и друштво би онда било претоварено послом. Одбор је дакле као што се види добро расподелио ту ствар. Један важнији посао, ког би друштво морало извршити отпао је. Том је друштву свакако млого олакшало, у толико, што ће оно сад имати више времена на расположењу за учење нових световних песама, па и саме литургије, коју друштво мисли сад у мешовитом кору учити. Ви ће те г. уредниче свакако мислити, ако будете из горњих редова хтели нешто закључивати, да је забава свгурно слабо посећена била. Не. Кад узмемо у обзир време, па и то, што су млоги наши људи својим послом спречени били, те нису могли доћи, онда можемо са посетом задовољни бити. Дабоме да је овом приликом у погледу посете између пређашњих и садање забаве велика разлика била. Ал не треба заборавити, да су пређашње забаве у млого згоднije дане приређиване, кад је заиста сваки могао доспети да дође. Ово је дало некима повода, да се овој мало слабијој посети јако радују. Већ почеше телалити, како је публика према друштву почела да хладни. Но тима хоћу да кажем ово: Певачко друштво „Венац“ не тражи од никог, да га ко из милости потпомаже. Они који су схватили његов позив, ти ће га и на даље потпомагати. И до год друштво ти грађани потпомажу осигуран му је живот. На овој забави није била ни половина тих грађана заступљена, (из горе наведених разлога) па ипак, друштво нема узрока да буде незадовољно. А кад ти сви дођу, онда није то само јака посета, него неће им нигде бити доста места. — Време није више далеко господо, које ће вас утерати у лаж. И онда ће те видити, да сте правили рачун без бирташа.

Сад да видимо како је текла забава. Било је 9 сати кад је друштво ступило на среду. С песмом „Весело“ од Хорејшека учињен је почетак. Ово је једна од лепших композиција Хорејшекових. Песма је складно, лепо и лакоћом отпевана. Публици се песма допала, а нарочито је извађање пропратила бурним тапшањем. Друга тачка била је декламација. Публика је била радозналa ко ће декламовати. Јер у плакатима није то стајало. По радозналост публике није дуго трајала. На позорницу је ступио г. Јован Милорадовић, техничар и члан „Зоре“ у Вечу, те је отдекламовао „Стражу“ од Ђуре Јакшића, вештином и таким лепим и топлим приказом, да је публика при свршетку почела бурно да тапше и није донде мировала, док се г. Милорадовић није поново на позорници указао. Трећа тачка била је: „Доста је Српство“ од (?) овде је случајно изостављено име композитора. Зашто? То ће ликовођа знати. И ова је песма отпевана врло добро. Четврта тачка била је врло интересантна. Био је то четворопев од Хајдриха: „Вслатко свнах“. Певали су чланови „Венца“: Душан Болмапац, Бранко Токин, Сима Марок и ликовођа. Овако отпеван четворопев, могу рећи, да није у Панчеву сво последњих година отпеван. То су признали сви они који су имали прилике да чују овде четворопеве код разних друштава. Кад вам кажем, да је публика бурно изазвала певаче да понове, онда сам вам рекао све. Публика је тако дирнута била том песмом, да се није могла доста наслушати, те су певачи морали на опште захтевање и за време одмора једаред отпевати. Последња тачка програма била је чувена композиција, нашег славног музичара Даворина Јенка „Богови силни.“ Код ове песме видело се, да је друштво положило труда. Отпевана је прецизно и складно. Публика је певаче наградила изјављујући им своје допадање бурним тапшањем. — После овог наступила је друга половина програма. Српско коло разлегало се по читавој сали, да је било милина гледати, како се наша честита омладина вата у њега. — Имам да вам напоменем, да смо имали гостију са стране, којима се доиста нисмо надали. Парох из Српске Кларије г. Богдан Кузмановић, са ћерком Анђелијом и г. Савом Максићем, сада ако се не варам професором у Београду посетили су „Село“. За време одмора скупило се неколико певача и грађана око њиховог стола и ту се лепо провађало. Пало је неколико лепих здравица гостима и певачком друштву. Пред зору, разишли су се последњи гости. Расположење је било дивно. На каси је пало нешто преко 50 фор. Може се рећи да су половину посете сачињавали потпомажући чланови. Трошкови су сви подмирени. Дакле није само постигнут морални него и материјални успех. А друго се ништа и не тражи. **Милисав.**

Вести из места и са стране.

Проневера у кр. угарском министарству трговине. У прошлу среду и четвртак расправљао је будимпештански судбени сто кривичну парницу Јована Кокана, управитеља министарских канцеларија у кр. угарском министарству трговине. Кокан је оптужен, да је од новца, њему на руковање поверених, проневерио 42.000 фор. На самоме томе чину проневере не би било ничега не обичног, јер су код нас у Угарској проневере на дневноме реду, али начин, којим је проневера учињена, он је необичан, редак и баца врло ружну светлост на сву државну управу мађарску. Из исказа Коканова излази, да није он сам проневеравао од поверених му новаца, да је неко, кога он не зна, имао дупликате кључева од касе, те да је и тај „неко“ узимао новца из касе. У току истраге, Кокан је исказао, да неће да именује оне особе, којима је издавао новаца, јер се надао, као што је при коначној расправи исказао, да ће га те извесне особе извући из невоље, но пошто се у томе преварио, то је при коначној расправи изјавио: да је од проневерене суме дао **министру трговине грофу Павлу Сечењију 10.000 фор.** које је овај употребио на кортешке цели приликом његова избора за посланика у Капошвару, даље је давао новаца **државноме секретару Александру Матлековићу, министарском саветнику Козми, породици министра Трефора** и силним другим вишим и нижим чиновницима у министарству — **и то све са дозволом и знањем министра грофа Сечењија.** Кокан је те проневере чинио у читавом низу година, па ипак га нису ухватили и ако су касе често прегледане, док год се он сам није издао. Кокан је наиме, као управитељ министарских канцеларија, руковао више каса, он је узимао новаца за сваке, те како те разне касе нису никако у један исти мах прегледане, то је он, кад год је чуо да ће доћи комисија да прегледа коју касу, надокнађавао мањак те касе из других каса. А би је увек врло добро обавештаван, кад ће комисија доћи. Човеку мора управо памет стати, кад види, како се „вирчафтвовало“ у томе министарству. Трошило се немилице. Тако се за време пештанске изложбе 1885. год. издало само на фијакере 80.000 фор. Кокан сам потрошио је: на одело 1100 фор., на коњак и ликер 400 фор., на цигаре 1500 фор., на излете и путовања 5000 фор., на дечија играчке 1000 фор., на фијакере 5000 фор., на бирташке рачуне 3000 фор. итд. итд. Коначна расправа није још довршена, она је на предлог браниоца Кокановог прекинута у цели, да се путем опширније истраге пронађу сукривци Коканови. Заиста, далеко смо дотерали! После свег овог чуда и покора, нас не би могло ништа више изненадити, осим можда то, да Тиса украде државну касу и побегне у Америку . . . .

Помађаривање имена. По статистици, коју је издало министарство унутарњих дела помађарило је имена за прошло пола године 548 особа. Од отих је и опет највише Чивута. Управо Чивута је било 286; римске вере 212; евангелика 28; реформата 15; унијата 9. Православни дакле није ни један помађарио своје име, односно презиме.

Необичан случај. Један необичан случај десио се у околици дубровачкој; о коме неки италијански и други листови пишу на разне начине. Но ево како о томе приповеда „Г. Црногорца“ један пријатељ који је почетком прошасте недеље на Цетиње дошао: „Пре неколико година, један Конављанин, цавтатског среза, оставио је свој завичај и пошао у Америку. При одласку препоручио је своју жену — неки кажу и децу — месном римокатоличкоме пароху. Уз препоруку оставио је малу сумицу новаца и молио пароха да му жени даје 5 форината месечно. Уједно је обећао пароху, ако му драги Бог рада провиди, да ће се своје жене и боље сећати. Конављанин оде у бели свет а жена оста у свом завичају под покровитељством господина жупника! Нашем ти га чови бог провидио и почео израђивати тако, да је својој жени — све по пароху лепу новчану помоћ сваког месеца шиљао. Та је помоћ поскочила до 60 месечних форината у злату, али г. парох остао је при староме обичају; није прелазио суме од 5 ф. месечно. Једном госп. парох иначе је промислио т. ј. уставио је давати сваку и најмању потпору сиротој жени, рече јој, да јој је муж умрио. Конављанину је у Америку писао, да му је жена умрла и послао му смртну сведоџбу. Американац-Конављанин, не само што је господину пароху спровод, свете мисе и остало платио, послао му је лепу сумицу америкaнских долара, да му жени гроб и на гробу мермерни споменик даде израдити. Сирота жена, ушла у године, а неимајући средства за издржавање, није јој друго остајало, него пружити руку за милостињу. У овоме невољноме стању, сирота жена, провела је неколико година. Наш се Конављани кроз ово време по други пут оженио Американком. Него овог лета, пође Конављанин из Америке у друштву своје друге жене да посети „париску изложбу“. Кад је био у Па[illegible] дође му воља, да своје отачаство посети, покл[illegible] се над гробом своје прве жене и да достојно господину жупнику благодари за очинску бригу, коју је руководио са његовом пок. женом. У овој намери крене се из Париза и здраво дође у Груж, код Дубровника. При изласку из пароброда, прво лице које му се преставило, беше са штапом једна сирота, просећи му милостињу. Конављанин у тој позна своју прву жену. Удели јој милостињу и не рече речи, него оде управо старијој власти да овај грозни чин јави. Власт је одма послала по пароха, али овај — незна се како је дочуо да Конављанин својој кући долази — два три дана пре, побеже пароброд у Крф. При доласку у Крф, дочекају га послужитељи — каваси — аустријског конзула и поврате га у Дубовник, да пред судом за ово нечовечно дело одговара.“ Овако нам је пријатељ приповедао, а ми од наше стране немамо друго надодати, него relata refero!

Најновије вести.

— Ког ће баш дана краљица Наталија стићи у Београд, не зна се. Свакако пре 15. (27.) септембра неће никако доћи. Администрација „Заставе“ добила је писмо, у коме се вели: „По налогу Њеног Величанства краљице Наталије, јављамо вам, да јој ваш лист „Заставу“ од 3. (15.) до 15. (27.) септембра шиљете у Јаши (Румунија), а почевши од 15. (27.) истог месеца у Београд.“

— Из Берлина јављају, да је руска влада забранила, да се немачки новац уноси у земљу. То је репресалија, што је немачка влада забранила увожење свиња у Немачку. Мисли се, да ће Русија још и друге мере употребити. У изгледу је немачко-руски ђумручни рат.

Дописка уредништва.

Наше дописнике, нарочито оне, која нам послаше ствари које могу чекати, молимо да се претрпе, бар док не свршимо извештај са учитељске скупштине.

Трговина.

= **Нови Сад** 2. (14.) септембра. На житарским пијацама горњим нашим домаћим, од два дана овамо је промет са раном у толико малаксао — што је довоз са раном усљед кукурушке бербе и на горње пијаце знатно се умалио. На доњим пијацама нашим није у цени ране никакве промене. Цена се сваком зрну досадања одржала. На нашој пијаци одржала се цена рани ова: Шеница новосадска, шајкашка и сремска 7 ф. 80—90 н. Наполица 7 ф. Зоб 6 ф. Јечам 5 ф. Кукуруз стари 4 ф. 50 н., нов неокрњен 1 ф. 80 н. од 100 кгр.

Радња са производи није што живља; са стране нема што озбиљнијих купаца; наши производници су заузети са виноградском и бербом кукуруза. Вина се набира у здравим виноградима двојином колане, кукуруз издаје обилну бербу и каквоћу ванредну ове године у свој околини нашој.

*

У Будимпешти 1. (13.) септембра. На житној берзи шеници је цена са 5 новч. напредовала. Промета је дневног до 30.000 м. ц. било. Раж се чврсто држи. Јечам и кукуруз лабаво. Зоб са 10 нов. напредовала. Плаћана шеница потиска 80. 8 ф. 80 н., 81. 8 ф. 90 н., 79.5· 8 ф. 80 н., 78.5· 8 ф. 75 н. Пештанска 79. 8 ф. 75 н. Бечејска 77. 8 ф. 60 н. Бачка 80. 8 ф. 85 н. Арадска 79.5· 8 ф. 65 н. Све на три месеца.

Термини: Шеница за пролеће 8 ф. 98 н. до 9 ф. за јесен шеница 8 ф. 39—41 н. Зоб за јесен 6 ф. 64—66 н., за пролеће зоб 7 ф. Репица за октобар 18 ф. 50—75 н.

*

У Будимпешти 1. (13.) септембра. На недељном марвеном вашару је било 4137 ком. крупне и ситне рогате марве. Између осталих — било је 1247 ком. српских волова. Плаћани волови на пар 180 до 320 ф., краве јалове 120—170 ф. Теоци 14—22 ф. од ком. На меру живи волови угарски тешки творнички угојени 27—29 ф., угар. пустарски бољи 21—25 ф., лавши пустарски 17—20 ф., српски пустарски 19—26 ф., краве 17—20 ф. све од 100 кгр.

На овчијој пијаци је било исти дан 2695 комада оваца разнога порекла. Цена је усљед слабог догона са 1 ф. до 1 ф. 50 н. по пару, а са 2—3 н. по 1 кгр. повишена. Плаћане овце од пара 7—13 ф., од 1 кгр. 27—30 н.

*

У Штајнбруху 1. (13.) септембра. У оборима је на окупу 123.705 ком. разне пасмине угојених свиња. Радња се са слабом продајом обавља. Плаћа се за угарске маторе тешке 40—42 нов. младе тешке 43½—44½ н., средње 45—46 н., лаке 47—48 н. Сеоске тешке 40—42 н., средње 44—45 н., лаке 47—48 н. Српске транзито тешке 42—43 н., средње 43—44 н., лаке 43—44½ н. Све од 1 кгр.

ОГЛАСИ.

Farbige Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 7.65 p. Meter — glat und gemustert (circa 2500 versch. Farben und Dessins).

Schwarze, weisse und farbige Seiden-Damaste von fl. 1.40 bis fl. 7.75 p. Met. (18. Qual.) — versendet roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabriks-Depot **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflief.) **Zürich.** Muster umgehend. Briefen kosten 10 kr. Porto.

Објава.

Од стране управног одбора за заједничко руковање ритских земаља у тителском и жабаљском срезу, овим се до општег знања ставља, да ће се за време од дана закупа 1889. до 15. августа односно 30. октобра 1889. по новом календару за готов новац под закуп издавати следеће ритске земље, као:

450 јутара ораће земље у ограђеном каћком риту VI. заливу,

400 јутара ораће земље у ограђеном гор. ковиљском риту VI. заливу,

600 јутара ораће земље у ограђеном чурушком риту I. заливу.

Дражба истих земаља држаће се на лицу места и то:

9. (21.) септембра 1889. у VI. заливу каћком риту,

12. (24.) септембра 1889. у VI. заливу гор. ковиљском риту,

21. септембра (3. октобра) 1889. у I. заливу чурушком риту, свагда у 8 сахати пре подне.

П. Т. закупници позивају се у одређеном времену на лице места.

Општинско поглаварство умољава се да ову објаву међу својим становништвом обнародује.

Гајшин,
председник.

3—3

Трговачка и индустријска академија
У ГРАЦУ.
Абитуријентски курс.

Једногодишњи трговачки курс за оне, који су у гимназији или реалци положили испит зрелости, па хоће да се даду сасвим на трговину, или хоће да поред наука на великој школи прибаве и трговачка знања.

Тачан програм даје

Управа трговачке и индустријске академије у Грацу.

А. Е. пл. Шмид. 1—3

ХОТЕЛ ПРВОГ РЕДА
СЛАВИЈА
У БЕОГРАДУ 1—3

са 16 пасажерских соба, кафанским просторијама, летњом баштом, салоном зимским за игранку и са свима приборним собама, све лепо елегантно удешено, јест од Митровдана за издавање. Упитати код г. **Ј. Скриванека**, и у администрацији „Заставе“ у Новом Саду, или код **Ф. Неквасила** у Београду до 15. септембра о. г.

ВАРОШКО ЗВАЊЕ ЗА ПРОДАЈУ ПУТНИЧКИХ КАРАТА У ЗЕМУНУ.

Почевши од 1. августа по нов. кал. издаваће се на пругама кр. угар. државних железница путничке карте (Rundreise-Billete) још јевтиније него по тарифи по зонама.

Једна карта (Rundreise-Billet) из **Земуна** или **Новога Сада** у **Беч** и натраг стаје:

I. кл. фор. 36.10
II. кл. фор. 27.20
III. кл. фор. 18.—

Карте важе и за брзе влакове 45 дана.

Варошко звање за продају путничких карата у Земуну (Ackergasse.)

10—12

П. П.

Част ми је мојим муштеријама: поштованим госпођама и госпођицама јавити, да ћу око половине месеца септембра у Париз и Беч на пазар ићи, и из разлога тога умољавам их најучтивије да ми изволе што пре доставити која би хтела шешир по најновијем фасону имати или пак по најновијем укусу наместити дати.

За оправку шешира имам нарочиту једну госпођицу (Бечкињу).

МОДЕ САЛОН ГОСПОЂИЦЕ
ГИЗЕЛЕ
2—2 у Новом Саду, Недељковићева кућа број 25.

40-годишње признање!
Болести у устима и зубне болести
као клаћење зуба, зубобољу, запаљења, отоке, да не тече крв из меса око зуба, непријатан задах из уста, стварање камена око зуба најсигурније чува и лечи, кад се дневно употребљује у целом свету чувена права ц. к. дв. зубног лекара

Др. ПОПА АНАТЕРИНСКА ВОДИЦА ЗА УСТА у знатно повећаним боцама по 50 н., 1 ф., 1.40.

поштује сваку другу водицу зубну надмашује, као средство за чување од свију болести у устима и зубних болести као опробана водица за испирање при хроничним вратобољама и као нужно средство за испирање при употреби минералних вода, а која водица, кад се заједно употребљује са **зубним прашком или зубном пастом др. Попа** одржава увек чисте и лепе зубе.

Зубна пломба др. Попа најбоље је средство, да испуњавамо сами себи зубе.

Биљни сапун др. Попа против свакојаких мрасуљица а уједно изврстан и за купање.

Др. ПОПА

из семена од сунцокрета зејтин-сапун.
Savon impér. de Venus.
Savon cristallin de Glycérine.
Savon transparent de Glycérine.
који садрже у себи 40% глицерина.

Сада су најомиљенији сапуни за умивање и за чување здравља ради одржања нежног и свежег лица као и белих као снег руку.

Цена: **Анатеринска водица за уста** 50 нов., ф. 1.— фор. 1.40; **Анатеринска зубна паста** у дозама фор. 1.22; **Мирисава зубна паста** по 35 нов.; **Зубни прашак** у кутицама 68 нов.; **Зубна пломба** у кутијама фор. 1.—; **Биљни сапун** 30 нов.

Нарочито се опомиње сваки, да се чува од куповања лажне анатеринске водице за уста, која се по анализи највише састоји из препарата разних киселина, те која због тога зубе пре времена исквари.

Dr. J. G. POPP, Wien, I. Bognergasse 2.

Може се добити у **Н. Саду**: у апотеци Гровингеровој и Г. Плавшића, код Љ. Стефановића, Д. Коде, Е. Слевака и П. Јовановића. У **Паланци**: код К. Харликовића апот. У **Футогу**: у апот. С. Цвика. У **Петровцу**: у апот. Е. Адањи. У **Бачу**: Ј. Доминић апот. У **Петроварадину**: у апот. наследника Деодатових. У **Карловци**: у апот. Л. Страсера посл. У **Руми**: у апот. И. Хондела и А. Ковјака. У **Илоку**: у апот. Ф. Ласлоа. У **Митровици**: у апот. Петровића, Цајсбергера, К. А. Суботића. У **Иригу**: у апот. Ц. Веселија. У **Вуковару**: Ф. Кирхбаума, А. Крајчовића апот., Васе Лукића трг. У **Брестовцу**: К. Корањи. У **Ердевику**: Ј. Здарил апот. У **Шиду**: А. Ковијака апот. У **Жупањи**: А. Тамач апот. као и у свима апотекама, дрогеријама и парфимеријама. Треба нарочито искати производе **др. Попа** и никако не примати друге. 34—49

Стављам до знања пошт. публици да сам дао израдити

СПОМЕНИЦЕ И БРОШЕВЕ

У СПОМЕН МИРОПОМАЗАЊА ЊЕГ. ВЕЛ. КРАЉА АЛЕКСАНДРА.

Главно стовариште за Срем предао сам г. Капамацији трговцу у Земуну, а за Бачку и Банат Браћи М. Поповић у Новом Саду.

Споменици као и брошу је цена 1 фор. по комаду. Један део чисте добити намењен је „друштву св. Саве.“ С поштовањем

1—3 **М. А. Маца, Београђанин.**

ПРАВИ
МЕДИЦИНСКИ МАЛАГА-СЕКТ

по анализи ц. кр. стације за пробу вина у Клостернајбургу

врло добар и чист малага

који врло јача слабе, болеснике, реконвалесценте, децу итд. против оскудице у крви и слабог стомака врло добар лек.

У 1/1 и 1/2 оригиналној флаши и под **законски депонираном штитницом**

ШПАНСКЕ ВИНСКЕ ТРГОВИНЕ
VIÑADOR
БЕЧ. ХАМБУРГ.

Оригиналне цене ф. 2.50 и ф. 1.30.

Медицински малага, naturell Carte blanche 1/1 флаша ф. 2.— 1/2 флаше ф. 1.10.

Даље разна инострана вина најбоље каквоће у ориг. боцама и по ориг. цени, као и на чашице.

У Н. Саду код г. Ј. Хорвата „Хотел Централа“, у Митровици Ђ. Петровића апотекара.

На жиг „**Vinador**“ као законски депоновану штитницу ваља пазити, јер се само тако може за добру каквоћу гарантовати. 8—8

ÜBERALL VORRÄTHIG 17 MEDAILLEN
FEINSTE QUALITÄT · MÄSSIGE PREISE
CHOCOLAT SUCHARD NEUCHATEL (SCHWEIZ) CACAO
LEICHTLÖSLICHER CACAO
Ausgiebig · 1 Kg = 200 TASSEN · Nahrhaft
45—

Будимпешта 1885. вел. поч. диплома	Н. Паланка 1887. златна колајна	Лондон 1871. почаска диплома

Беч 1873. колајна за заслуге — **ЈОСИФ ЧИК** — Париз 1867. колајна од бронзе

ц. кр. искључ. сремска фабрика хидраул. — повл. прва портланд. цемента и креча

У БЕОЧИНУ

ЦЕНТРАЛНИ ВИРО И СТОВАРИШТЕ:

БУДИМПЕШТА, V., RUDOLFQUAI 8,

препоручује гг. грађевинарима и архитектима, грађевинским предузимачима, великопоседницима, председницима политичких и црквених општина, као и поштованој публици своје сопствене производе од

ПОРТЛАНДСКОГ ЦЕМЕНТА
и
ХИДРАУЛИЧКОГ КРЕЧА

који се увек у подједнако изврсној квалитету лиферују.

Ценовници и објашњења шаљу се драге воље на захтевање. 27—30

Кечкемет 1872. сребрна колајна.	Н. Сад 1875. златна колајна	Сегедин 1878. колајна за заслуге.	Трст 1882. златна колајна.

БРЗА И СИГУРНА ПОМОЋ ПРОТИВ БОЛЕСТИ У СТОМАКУ ЊЕНИХ ПОСЛЕДИЦА.

Најбоље и најзгодније средство је за очување здравља, чишћења и одржавања свакога у чистоти па дакле и крви, и за потпомагање доброг сваривања свуда већ познати и омиљени

ЖИВОТНИ БАЛЗАМ Дра РОЗЕ.

Овај од најбољих и најлековитијих биља најбрижљивије зготовљени балзам, употребљује се с потпуним успехом у свима тешкоћама при сваривању, грчевима у стомаку, недостатку апетита, накиселом подригивању, навали крви, шуљевима и т. д. Услед тог својег изврсног дејства постао је овај балзам сигуран и опробан ванредно-домаћи лек. Велика боца стоји 1 фор., мала 50 новч. — Хиљадама похвалних писама стоје на углед.

Zivotni balsam Lebensbalsam — Заштитна марка

ОПОМЕНА! Да би фалзификатима стао на пут, чиним свакога пажљивим, да је свака боца од мене самог по оригиналном пропису зготовљеног **животног балзама дра Розе** увијена у плаветан картон на коме се по страни налази у немачком, чешком, мађарском и француском језику натпис: **Животни балзам дра Розе из лекарнице „код Црног Орла“ Б Фрагнера Праг 205 — III.**; на челу боце налази овде на страни истављена, у смислу закона депонована марка за обрану.

Прави животни балзам дра Розе може се добити само у главном стовариште произвођача

Б. ФРАГНЕРА

апотека „код Црног Орла“ у Прагу, 205—III у Панчеву код гг. Франца Бауера и Фр. Радде, апотекара.

У све веће апотеке у аустро-угарској монархији имају овог животног балзама на стовариште.

Код истога може се добити:

„ПРАШКА УНИВЕРЗАЛНА ДОМАЋА МАСТ“

хиљадама захвалних писама припознато сигурно средство против свију запаљења, рана и отока. Ова се са сигурним успехом употребљује при запаљењу, застоју млека, при отврдлости женски груди, одбијању детета од сисе; при апцесима, отоцима од крви, при загнојењу и карбунклама; при отоцима око ноката, тако званог крва на прстима на руци или нози; при отврдлостима, надувености, оточеном врату (дриване); при тако званој масној израсли, дивљој кости и т. д. — Сва запаљења, отоци отврдлости, надувености могу се за најкраће време излечити а где је већ до загнојења дошло, може се оток за најкраћи рок без бола извидати.

У дозама по 25 и 55 новч.

ОСИГУРАНА ЗНАМКА — SCHUTZ MARKE

ОПОМЕНА! Пошто многи ову прашку универзалну домаћу маст фалзифицирају, чиним свакога пажљивим, да се по оригиналном пропису зготовљени само код мене може добити. — Она је права само онда, ако су жуте металне дозе, у којима се маст налази у црвене напутке за употребу (у 9 језика) и у плаветне картоне увијене; на картонима се налази овде на страни истављена марка за обрану.

БАЛЗАМ ЗА УШИ, најбоље и многим покушајима на сигурно средство за лечење наглувости и за повратак са свим изгубљеног слуха. **Флашица 1 фор.** 13—26

МЕШОВИТА ТРГОВИНА
ДУШАНА СТОЈИЋА
у Сентомашу

потребује из добре куће једног шегрта, који одма ступити може. 2—3

СПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА
М. ПЕТКОВИЋА
У ИНЂИЈИ 3—3

потребује једног млађег помоћника.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
СТЕВАНА ПЕТРОВИЋА И СИНА
У ЗЕМУНУ

потребује једног млађег али вештог спомоћника. Ступити би могао одма. 2—2

МЕШОВИТА ТРГОВИНА
С. РАДОСАВЉЕВИЋА
у Меленцима

потребује једног млађег помоћника, који може одма ступити. 2—2

БРИНСКА КУЋА
ЗА РАЗАШИЉАЊЕ
МАНУФАКТУРНЕ РОБЕ и ФИНЕ ЧОЈЕ
БЕРНХАРДА ТИХО-А
18. Krautmark, **БРИН,** Krautmark 18.
ШАЉЕ УЗ ПЛАТУ У НАТОЧ:

Чоје за госпође од чисте вуне, у свим мод. бојама, двоструко широко 10 метери фор. 8.—	**Нигер-лодна** најновије за јесење и зим. хаљине, двоструко широк 10 метери фор. 4.50.
Црног терна саксонски фабрикат, двоструко широк 10 метери фор. 4.50.	**Рагуза** помодни штоф, дв. широк, за костиме, у свим бојама, у пруг. и карир. 10 мет. ф. 9.
Волапик-фланела најновије мустре, 60 cm. широког 10 метери фор. 3.50.	**Фланелск. марама за главу** дивни десени. 8 комада фор. 1.—
Баршан за хаљине најмодернији десени 10 метери фор. 3.—	**Калмика** најбоље каквоће 60 cm. шир. 10 метери фор. 2.70.
Жерсијски јакни за женске, са сребр. дугм. на струку, у свима бојама, компл., велике, 1 ком. 1.30.	**Дубл-велур. марама** 9/4 компл., 1 ком. ф. 3.50. 1 вимс. марама за огртање 9/4 једност. или карир. 2 ф.
Завесе од јуте турска мустра један пар завеса фор. 2.30.	**Једна гарн. од јуте** 2 креветска 1 столни чаршав са ројтама фор. 3.50.
Радднички кошуља од румбуршког оксфорда, комплетних, великих 3 ком. фор. 2·—	**ЈЕДНА РИПС-ГАРНИТУРА** 2 креветска, 1 стони чаршав са свил. ројтама фор. 4.—
Нормална кошуља комп. вел. 1 ком. ф. 1.50 **Нормалне гаће** комп. вел. 1 ком. ф. 1.50	**Остатака** од холанд. ћилимова 10—12 мет. дугачки један остатак фор. 3.60
Женских кошуља од јаког кончаног платна са кревлама 6 ком. фор. 3.25.	**Кућевног платна кончаног** 1 ком. 30 рифи 4/4 ф. 4.50 1 ком. 30 рифи 5/4 ф. 5.50
Мушких кошуља свој фабрикат, белих или шарених 1 ком. Іа ф. 1.80 IIа ф. 1.20	**Кинг-тканине** боље од кончаног платна 1 ком. 5/4 ш. 30 рифи фор. 6.—
Канафаса 1 ком. 30 р. љубич. 4.80 1 ком. 30 р. црвеног 5.20 **Гари-канафаса** 1 к. 30 р. љуб. и црв. 6.—	**Шифона** 1 ком. 30 рифи Іа ф. 5.50 боља каквоћа ф. 6.50
Један коњ. покровац најбољи фабрикат 190 cm. дуг. 130 cm. шир. ф. 1.50 **Један фијакер. покровац** 190 cm. д. 130 cm. ш. ф. 2.50	**Оксфорда** за прање, добра каквоћа 1 ком. 30 рифи ф. 4.50

ФАБРИЧНО СЛОЖИШТЕ ЧОЈАНОГ ЕСПАПА.

ОСТАТАКА БРИНСКЕ ЧОЈЕ за зимње хаљине, један остатак 3·10 мет. за једне мушке хаљ. доста ф. 5.—	**ШТОФОВА ЗА ЗИМ. КАПУТЕ** један остатак 2·10 м. доста за 1 вимски капут, у црној, мркој и плавој ф. 5.50.
!! УЗ ПРИЛИКУ !! ОСТАТАК БРИН. ШТОФОВА 3·10 мет. за једне мушке хаљине доста ф. 3.75.	**ШТОФА ЗА ГОРЊЕ КАПУТЕ** најбоља каквоћа, 2·10 м. за један горњи капут доста фор. 7.—

Мустре се шаљу бадава и наплаћеном поштарином.

За добру робу и тачну отправку гарантује се.

Укусно састављене карте са 400 мустри гг. кројачима шаљу се бесплатно. 4—20

Власник и издавалац Милија Томић рођ. Милетић. — Одговорни уредник Јаша Томић. — Српска штампарија дра Светозара Милетића.